

Základy manévru.

Rozhodnost hlavní vlastností manévru.

Vítězství patří té armádě, která manévruje. Návrh čsl. polního řádu praví o taktickém použití velkých jednotek československé armády: „Manévr má za účel buď nahraditi všeobecný nedostatek prostředků materiálních, nebo dáti přesile materiálních prostředků veškerou výkonost.“

Manévrovati jest tudíž povinností každého velitele; pro důstojníka jest pak značnou pochvalou, můžeme-li o něm říci, že dovede dobře manévrovati.

Leč manévr nelze prováděti náhodně. „Každý manévr,“ praví maršál Foch v svém díle *Du principe de la Guerre*, „musí býti rozvínutím určité myšlenky; má sledovati určitý cíl.“ Manévr jest tudíž prováděn podle řídící myšlenky, pojaté velitelem. Když byla tato řídící myšlenka stanovena, rozhodne velitel o jejím uskutečnění. Jest to pak plán manévru „který stanoví použití prostředků k dosažení vytčeného cíle.“

Vidíme tedy, že základem každého manévru jest rozhodnutí, rozhodnutí často obtížné a tím obtížnější, čím značnější jest jednotka, která je veliteli podřízena. Malé jednotky pocítují ihned zhooubné následky nešťastného rozhodnutí svého velitele. Pro velitele armády jsou tyto následky vzdálenější. Rozhodnutí, které učinil Moltke dne 25. srpna a podle kterého bylo 6 armádních sborů převezeno s fronty západní na frontu východní, bylo vlastně zárodkem rozkazu k všeobecnému ústupu, a tento rozkaz byl Moltke nucen vydati dne 9. září. Rozhodnutí to bylo příčinou zhroucení počátečního strategického plánu, vypracovaného hlavním štábem německým.

Třebaže jest rozhodnutí mnohdy obtížné, nemůže to býti veliteli výmluvou v tom případě, jestliže se vůbec nerozhodl a zůstal nečinný.

Pamatujme, že jest bitva vlastně zápas dvou vůlí a že vítězství jest morální převaha vítězova a ochabení ducha u přemoženého. Jestliže se tedy velitel nerozhodne a očekává nepřátelské údery, podává se vlastně vůli nepřítelově, a to je poloviční porážka.

Nesmíme se tudíž diviti, že se rozhodnost vždy pokládala za hlavní vlastnost velitelovu a že se mnohdy oceňovala víc než ostatní schopnosti a inteligence velitelova. Napoleon praví: „Jest třeba, aby měl válečník tolik rozhodnosti, co důvtipu; lidé, kteří mají mnoho důvtipu a málo rozhodnosti, jsou méně schopni... Jest lépe míti více rozhodnosti než důvtipu... Jsou to vůle, rozhodnost, píle a odvaha, které mne učinily tím, čím jsem.“

K obtížím, které jsou rozhodnutí samo, přistupuje ještě další, totiž požadavek rychle se rozhodnouti; ve válce následují události zpravidla velmi rychle za sebou, takže není kdy, aby rozhodnutí velitelovo mohlo dozrání.

Jak může velitel tyto obtíže překonat? Jak rozvine a vyjádří řídicí myšlenku? Konečně jak sestaví plán manévru, kterým se vykonavatelům oznamuje myšlenka velitelova? — Otázky tyto mají býti předmětem našeho studia.

Budeme postupovati od věcí jednoduchých k složitým. Nejdříve prostudujeme prvky rozhodnutí velitelova, pak kombinaci těchto prvků a konečně vzájemné sloučení jednotlivých kombinací; na základě tohoto sloučení můžeme vytvořiti plán manévru. Studium ukončíme několika údaji o hlavních podobách, kterých může manévr nabýti, t. j. o manévrech proti křídlu a o manévrech čelních.

I.

Prvky rozhodnutí.

Návrh čs. polního řádu praví:

„Údaje, které jsou veliteli základem jeho rozhodnutí, jsou:

Úloha,

terén,

zprávy o nepříteli,

situace sil vlastních a jednotek sousedních,

atmosférické poměry.

O těchto prvních se nesmí uvažovati odděleně, nýbrž ve vzájemném vztahu.“

Úloha.

Úloha jest zcela oprávněně v čele prvků rozhodnutí. Důvodem pro to jest naprostá její jistota, které ostatní prvky nemají v takové míře. Hlavním pak důvodem jest, že úlohu tu dává velitelství nadřízené, jest to tudíž rozkaz, kterým se nutno řídit.

Návrh čs. polního řádu zdůrazňuje povinnost poslušnosti, kterou daná úloha ukládá podřízeným. Praví: „Úloha jest dána rozkazy nadřízeného velitelství, které stanoví podmínky vykonání. Velitel, který obdržel úlohu, nemá práva ji měniti.“

Nelze dosti zdůrazniti tuto zásadu.

Vyšší velitelství není s to manévrovati, jestliže jeho podřízení nesplní dané úlohy, aneb vybočí-li z jejích mezí.

Příklad: Německé vrchní velitelství poznalo dne 4. září 1914, že dalším postupem německých vojsk bude právě křídlo armád vydáno možnému nepřátelskému útoku, vycházejícímu z Paříže. Za tímto pravým křídlem nebylo již volných záloh. Vydalo proto jednotlivým armádám rozkazy nové: Právě křídlo mělo zastaviti svůj postup směrem jihovýchodním. I. a II. armáda měla zůstatí před Paříží, aby zastavila pravděpodobné nepřátelské útoky. III. armáda měla se zastaviti na Seině, kdežto dále na východ měla IV., V., VI. a VII. armáda pokračovati v pokusu obklíčiti nepřítele. (Podle: G. Tappen: Bis zur Marne, 1914. Beitrag zur Beurteilung der Kriegführung bis zum Abschluß der Marneschlacht. 2. Aufl. Berlin 1921. M. 5.)

Každý ví, jak se skončil tento záměr pro zřejmou neposlušnost velitele I. armády.

Co se týká dalších prvků shora vyjmenovaných, jest výhodné studovati je postupně, a to podle jejich jistoty. Podle toho, jak jsou jisty, mohou býti základem více méně pevným pro rozhodnutí velitelovo.

Terén.

Terén jest prvkem stálým. Jakou měrou působí tedy na vojenské operace? Věda usnadňuje člověku víc a více využívatí přírodních sil. Jest velmi nebezpečné spoléhati, že nelze zdolati překážku, a o ní se vůbec nestarati. Jedním z posledních a velmi charakteristickým příkladem toho jest ztečení pohoří Moglenského, francouzsko-srbskými vojsky dne 15. září 1918.

Nicméně nelze popírati vlivu, který má terén na vojenské operace. Veškeré válečné operace sledují dvojí cíl: buď zabrániti nepříteli obsaditi určité pásmo terénu, aneb zatlačiti nepřítele z terénu, který se mu podařilo obsaditi. Jest to tedy buď dobýti, aneb uhájiti určitého pásma terénu. Jest tudíž třeba, aby velitel znal vlastnosti terénu, ve kterém má operovati, zvláště pak překážky, aneb místa pro operace výhodná, kterých poskytuje terén. Znalost tato nemá snad býti příčinou, aby se od manévru upustilo, nýbrž má manévr přizpůsobiti místním poměrům a podle toho jej také připravit. Vidíme tedy, že terén jest důležitým prvkem rozhodnutí velitelova.

Atmosférické poměry mají značný vliv na některé zbraně, které na poměrech těch přímo závisí: na letectvo, plyny, dalekonosné dělostřelectvo.

Poměry ty jsou sice stejné pro oba protivníky, nicméně mohou však míti vliv různý, a to podle chování protivníků (útok neb obrana).

Mhává počasi bude příznivo přiblížení se k nepříteli v posici a zaujetí útočného rozčlenění. Bude však překážeti jak obraně, tak i útoku, který vyžaduje spojení mezi pěchotou a dělostřelectvem.

Situace sil vlastních a jednotek sousedních.

To jsou prvky již méně jisté.

Možno rozlišovati dva případy: jde-li o jednotky nezasazené, či zasazené.

V případě prvním můžeme míti potřebná data poměrně rychle.

V případě druhém získání těchto údajů vyžaduje určité doby. Doba ta bude tím větší, čím vyšší jest velitelství. Na př. velitel armády jest nucen pracovati podle údajů, vyplývajících ze situace před několika hodinami, tedy podle údajů, které bývají nepřesné. „Jest třeba počítati s časem, který uplyne od okamžiku, kdy velitel pluku zašle hlášení o situaci první linie, až do doby, kdy velitelé divísi mohou zaslati povšechná hlášení o situaci své velké jednotky. Je jisto, že armáda označí hodinu, ze které chce situaci míti. Vyžaduje na př. situaci v 17 hodin. Situace tato, předpokládejme, že je úplně přesná, bude veliteli armády známa až kolem 20. neb 21. hodiny. Do té doby však mohou události tuto situaci značně změnit.

Mimo to jest nemožno, aby bojující vojska udala situaci přesně. Jestliže tedy velitel pluku hlásí situaci v 17 hodin, jest nucen míti podkladem údaje, které vyhovují situaci nejméně v 16 hodin. Proto se skutečná situace již neshoduje se situací, kterou hlásí.

Z této ukázky, která je poněkud zveličena, třeba si zapamatovati naprostou nutnost: věnovati svrchovanou pozornost spojení a dodávání zpráv u zasazených vojsk. Je-li třeba, nesmí velitel váhati získati potřebné zprávy dříve, než jsou mu doručeny, a to tím způsobem, že vyšle zvláštního důstojníka k jednotce, jejíž situaci chce přesně znáti.

Zprávy o nepříteli.

Každý pochopí, že co se týče zpráv o nepříteli, je situace mnohem nesnadnější. Zprávy, které dostává velitel o nepříteli a podle kterých může posouditi činnost nepřítelovu, bývají téměř vždy nepřesné.

Proto prohlásili někteří činitelé toto:

„Ve válce jest vše nejisté kromě vůle a energie, kterou má sám vrchní velitel.“ — Napoleon o této otázce pravil:

„Hlavní vlastností vrchního velitele jest míti mysl klidnou, která dovede správně otázky posuzovati, která se nikdy nepobouří, kterou neoslíní a neopojí zprávy dobré či špatné, která dovede roztržiti postupné či současné události dne tak, že zaujmají pořadí, kterého zasluhují, neboť rozvaha a správný úsudek jsou výsledkem srovnání několika událostí s téhož hlediska.“

Poznáváme nové vlastnosti velitelovy: rozvahu a správný úsudek. Bez těchto vlastností nebyl by velitel nikdy schopen správného rozhodnutí podle údajů tak nejistých.

Nutno ovšem podotknouti, že tato nejistota může býti zmenšena, jestliže orgány zpravodajské služby pracují řádně. V moderním boji může se převaha orgánů zpravodajské služby státi činitelem rozhodujícím. Mimo to jest třeba dodati, že velitel nesmí s rozhodnutím meškati snad až do té doby, kdy nejistota vůbec zmizí. Jest známo, že čekati na zprávy přesnější jest špatný způsob; zkušenost nás učí, že zprávy přicházejí téměř vždy příliš pozdě. Návrh čs. polního řádu zaujímá v této věci zcela přesné stanovisko. Praví: „Zprávy o nepříteli budou vždy neúplné a nejisté, leč nemůžeme se nikdy vymlouvat, že jsme se nerozhodli, nemajíce s dostatek zpráv.“

Rozvaha a správný úsudek usnadní veliteli učiniti taková opatření, že lze je měniti podle změněné situace protivníkovy. To bylo právě velké umění Napoleonovo, o kterém jsme se zmínili.

II.

Studium prvků rozhodnutí.

Studium prvků rozhodnutí, o kterém jsme se právě zmínili, usnadní veliteli, aby si vytvořil povšechný obraz, rozbor situace, jedním slovem — aby situaci ocenil. Jest pak třeba se rozhodnouti a rozřešiti tyto otázky: Kdy jest třeba se rozhodnouti? Jak se rozhodovati? Podle čeho se rozhodnouti?

Kdy jest třeba se rozhodnouti?

Slyšeli jsme, že meškati s rozhodnutím jest zpravidla způsob špatný. Avšak jednati příliš ukvapeně bývá mnohdy nebezpečné.

Okamžik rozhodnutí jest tudíž proměnným. Okamžik ten jest omezen dvěma hranicemi: nejnižší, na př. dostaneme-li rozkaz, který má býti neprodleně vykonán, anebo když vážná událost náhle změní situaci, kterou jsme u nepřítele předpokládali; nejvyšší pak na př.

v případě, kdy třeba přesně zjistiti, zda je nepřítel dosti otřesen, aby nemohl odporovati rozhodujícímu útoku. Případ tento, který jest pravým opakem případu prvního, okamžik příznivý zamýšlené činnosti, pravidelně nebývá pouhým okamžikem, nýbrž velmi často obdobím, jehož trvání se mění podle jednotky, o niž jde.

Jak se rozhodovati?

Ideálním postupem by bylo, rozhodnouti se ihned podle rychlého úsudku. Byla by to metoda vědecká a to v plném rozsahu a jistotě: pro určitou počáteční situaci je jediné řešení. Tomu tak však vždy není. Posuzujeme-li určitou taktickou situaci, zjistíme úvahami určité mezery, a tu můžeme nabýti výsledku jen řadou předpokladů.

Počet řešení omezuje každý počáteční údaj. Konečně jsme nuceni rozhodnouti se pro řešení nejpravděpodobnější a podržeti je pak bez zřetele na nepřítele. Tu se uplatňuje jedna z hlavních vlastností velitelových, o které jsme se zmínili již na počátku, totiž rozhodnost.

Podle čeho se rozhodnouti?

Rozhodnutí vyjadřuje nejdříve všeobecně činnost celku. Jest to řídicí myšlenka, která jest vyslovena vždy zcela prostě: postupovati, zůstat na místě, ustoupiti. Třebaže je způsob, kterým se řídicí myšlenka pronáší, velmi prostý, nesmíme nikdy zapomínati, že bývá mnohdy velmi obtížné zvoliti pravý okamžik, kdy se má vyřknouti určité slovo; zůstanu na místě, ustoupím, budu postupovati; slovo to pak řídí celý manévru.

Vycházíme-li od rozkazů počátečních, není ovšem této obtíže. Úloha, kterou stanoví rozkazy nadřízeného velitelství, udává nám povšechný způsob činnosti. Leč situace se za boje mění a počáteční rozkaz nadřízeného velitelství nemůže předvídati všechny možné eventuality. Velitel jest pak nucen se rozhodnouti na počátku předvidání, kterým se povšechný způsob činnosti mění dočasně. Mnohdy pak se stane, že nadřízené velitelství nemůže zasáhnouti, a tu velitel, jsa odkázán sám na sebe, stanoví povšechný způsob činnosti svých sil, aniž však mění „úlohu“. Tu může měniti jen měrou velmi omezenou. (I. něm. armáda v bitvě na Marne v září 1914.)

Tak se stanoví chování vojsk a nutno je provésti. Rozhodne-li se velitel na př. pro útok, je třeba přesně určití, zda budou útočiti síly všechny, či jen některé oddíly, a určití, jak bude útok proveden. Jest tedy třeba řídit činnost sil, které velitel má k dispozici.

Celý problém je pak složitější. Pro stanovení řídicí myšlenky postačily nám prvky předcházející. Jakmile však máme řídicí myšlenku provésti, jinými slovy vypracovati plán manévru, jest nám třeba ještě prvků jiných. Nutno pak kombinovati některé prvky. O tom jsme se zmínili na počátku pojednání.

III.

Kombinace prvků.

Návrh čs. polního řádu praví: „Manévru armády má za účel kombinovati použití armádních sil, aby byla splněna úloha daná hlavním velitelem.“

Tyto kombinace jsou velmi četné a jest velmi obtížné je roztřídit.

Nicméně můžeme je roztržiti ve tři hlavní skupiny:

1. kombinace směrů, ve kterých budou pracovati prvky velké jednotky;
2. rozdělení sil na frontě činnosti;
3. rozdělení úsilí za boje, t. j. stanovití pro jednotlivá období boje poměr zasazených sil a záloh.

K o m b i n a c e s m ě ř ů.

Nejjednodušší a nejstarší způsob v každém případě jest kombinace útoku dvěma směry. Jeho nejjednodušší způsob jest útok čelní spojený s útokem bočním. Způsob ten se v historii vyskytá nejčastěji a není snad velké rozhodující bitvy, ve které by se ho nebylo užilo a ve které by nebyl přispěl značnou měrou k úspěchu. Jest tento způsob možný i za nynějších podmínek? Odpověď na tuto otázku jest kladná.

Na počátku války nutno předvídati fronty, jejichž křídla se nebudou opíratí o nezdolné překážky. Proto bude lze manévrovati proti křídům. Za obranného postavení existuje souvislost fronty jen pro jádro nepřátelských sil, nikoliv však pro prvky předsunuté anebo pro prvky, které zabezpečují ústup. Proto bude se kombinace směrů nejčastěji naskytovati malým jednotkám jezdeckým a i pěším, zvláště pak na počátku boje (zjednání dotyku) a na jeho konci (využití úspěchu a pronásledování, nebo protiútok a opětne znovuzahájení ofensivy).

I když předpokládáme, jak již shora uvedeno, že je fronta jádra sil souvislá, přece lze někdy kombinovati směry, a to je-li fronta křivolaká.

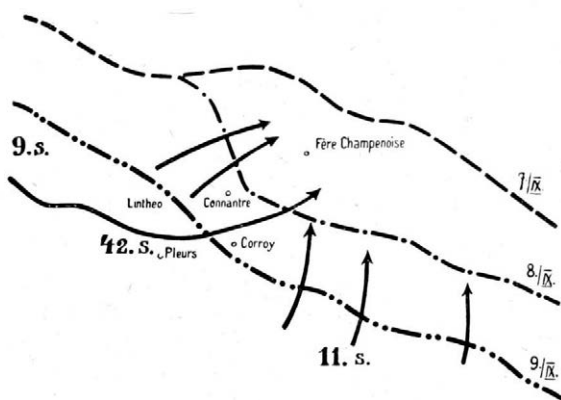
Máme-li před sebou frontu přímočarou, jest třeba, aby byla prolomena nejdříve; teprve po prolomení fronty lze se pokusiti o kombinaci směrů. Manévr je pak obvyčejně ten, že jednotky první linie působí přímo před sebe; k jejich činnosti se pak připojují jednotky zadní, provádějící manévry obchvatné (jednotky zadní rozšiřují mezeru dosaženou jednotkami první linie a využívají bočně dosaženého úspěchu).

První podmínkou pro kombinaci směrů jest tedy fronta nesouvislá nebo křivolaká. Frontu tuto může vytvořiti buď nepřítel, neb ji můžeme vynutiti sami, a to tím, že prolomíme frontu nepřítele, který stojí, anebo že připustíme vytvoření křiklavé fronty v případě vstříčného boje.

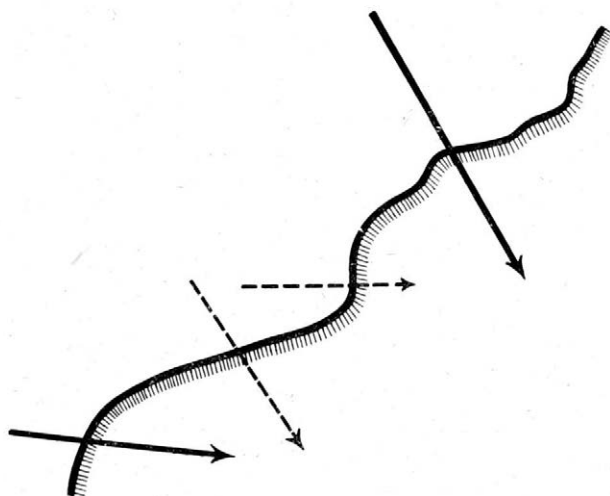
Návrh čs. polního řádu jest v této otázce úplně jasný, neboť v části, ve které pojednává o úloze velitele armády při vstříčném boji, praví: „Velitel armády připustí dokonce znetvoření fronty, které může nastati, neprovádí-li se hlavní útok nepřítelův v pásmu, kde jsme jej předvíдали. Této křivolakosti fronty může dokonce často využití pro manévr.“

Všimněme si bitvy u Fère Champenoise dne 9. září 1914! Pravé křídlo (11. arm. sbor) IX. francouzské armády (gen. Foch) bylo dne 8. září vážně zatlačeno. Křídlo levé se drželo. V noci z 8. na 9. září bylo gen. Fochovi oznámeno, že je mu 10. arm. sbor k dispozici. Toho využil k výměně 42. pěší divise, kterou určil za armádní zálohu. Co udělal s touto divisi? Podepřel ji frontu 11. arm. sboru? Nikoliv! To by bylo podříditi se ještě více vůli nepřítelově. Gen. Foch chtěl

však uplatniti vůli svoji, a proto rozhodl dne 9. září v 10 hod. 15 min.: „42. pěší divise zaujme frontu Linthes-Pleurs. Ať již 11. arm. sbor ustoupil více nebo méně, chci 42. pěší divisi znovu zahájit ofensivu a to směrem na Connantre a Correy. Útok tento bude podporován vpravo 11. armádním sborem, vlevo pak všemi volnými prvky 9. sboru.“ (Viz obr. č. 1 a 2.)



Obr. č. 1.
Bitva u Fère Champenoise dne 9. září 1914.



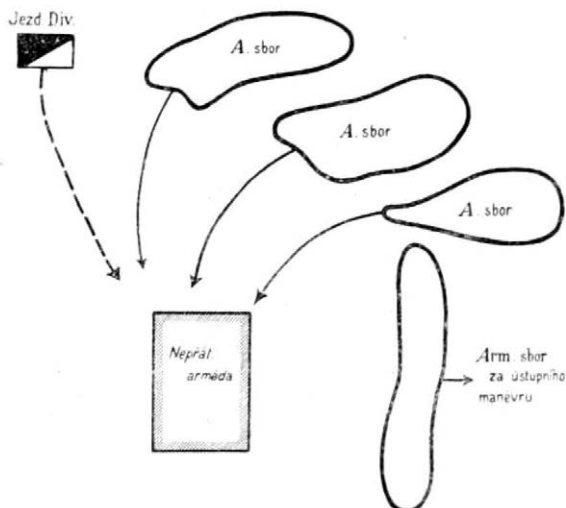
Obr. č. 2.
Kombinace směrů na souvislé frontě křivolaké.

Snaha po kombinaci směrů vedla některé německé vojenské pisatele k tomu, že se přimlouvají za „Rückzugsoffensive“, t. j. za ofensivu připravenou ústupem. (Viz obr. č. 3.)

Ústup má získati čas potřebný k soustředění sil, upoutati nepřítele na sebe a umožniti tak vyrazení manévrujících sil do nepřátelského boku, čímž lze dosáhnouti rozhodnutí a to obchvatem.

Další podmínkou zdárné kombinace směrů jest rozčlenění terénu. Každý zajisté pochopí, že nelze prováděti soustředěné operace

v terénu, který by byl úplně ovládnán týmž systémem nepřátelské palby. Myslíme, že tuto obtíž bude lze snadno odstraniti na všech československých bojištích. Nesmíme taktéž zapominati, že rozčlenění terénu možno značně zlepšiti vhodnou palbou dělostřelectva, zvláště pak náboji kouřovými, které úplně zahalí obzor bojiště, na kterém se bude bitva rozvíjeti.



Obr. č. 3.
T. ř. Rückzugsoffensive

Konečně upozorňujeme na obtíže, které vznikají za dvou sblíhávých útoků dělostřeleckou palbou, která předchází každý útok a jejíž hloubka může dosáhnouti několika kilometrů. Může tudíž býti pro útok nebezpečné proniknouti bez jakýchkoliv opatření do pásma útoku druhého. Jest proto třeba předvídati pro oddíly, které jsou v blízkosti úhlu, který tvoří oba směry útoku, jakási mrtvá pásma a stanovit přesně v určitém okamžiku osy útoku. Třebaže jest tento problém obtížný, přece není nerozřešitelný. Charakteristickým příkladem toho jest 9. arm. sbor u Montdidier 6. srpna 1918.

Rozdělení sil na bojové frontě.

Provedení útoku za nynějších podmínek vyžaduje obvykle tolik prostředků a takové palby, že nejsme zpravidla dostatečně vybaveni tak, abychom mohli útočiti současně na celé frontě. Jest třeba soustřediti své úsilí, alespoň ve většině případů, na určité části fronty, která se tak stává pásmem útoku hlavního. Zásady tyto obsahuje také návrh čsl. polního řádu, který praví: „Armáda nemůže zpravidla útočiti na celé šířce své fronty.“ Dále pak stanoví: „Velitel divise zjedná si průzkumem obraz o situaci, určí místa, na která chce soustřediti hlavní úsilí divise.“

Vidíme tudíž, že je nezbytné soustřediti síly v určitém pásmu anebo proti určitým místům. Jakým způsobem vyvolíme toto pásmo anebo tato místa? Výběr může býti proměnlivý a závisí na příslušné velké jednotce. U armády řídí se stanovení útočného pásma velmi

často úvahami povšechnými. Útok se provede směrem, ve kterém můžeme očekávat výsledky rozhodné. U divise může význam očekávaných výsledků rovněž mít vliv na volbu pásma hlavního úsilí, leč o výběru rozhodují zde hlavně prostředky, které máme k dispozici, jakož i terén.

Úvaha o prostředcích, které máme k dispozici, stanoví nám největší šířku fronty hlavního útoku. Tato maximální mez jest obvykle určena množstvím dělostřelectva. Máme-li dostatek dělostřelectva, takže můžeme útočiti současně na celé frontě, není popřípadě třeba vyhledávat pásmo hlavního úsilí. Příkladem toho jest útok 31. franc. arm. sboru v bitvě u Montdidier, kde tento sbor měl k své dispozici 30 baterií na každý km své fronty. To však třeba pokládati za čin minulosti. Dnešní zásady by nepřipustily podobného plýtvání prostředky, i kdyby byly k dispozici. Značné zálohy materiálu nemohou býti nikdy příčinou, aby bylo od manévru upuštěno.

Terén se dělí podle topografických poměrů v určitý počet částí, z nichž každá podléhá určité palbě. Za nynější výzbroje nelze již útočiti jen na určitou část terénu. Jest třeba, aby útok zahrnoval, aneb alespoň neutralisoval terén celý. Nestačí-li prostředky některé jednotky na danou úlohu, jest povinností nadřízeného velitelství buď jednotku zesílit, nebo se ujmouti veškeré operace samo a soustřediti proti uvedenému pásmu prostředky dvou jednotek sousedních.

Má-li se zvoliti místo, na které má býti soustředěno hlavní úsilí, rozhoduje pro ocenění terénu, zda bude moci dělostřelectvo snadno a účinně podporovati pěchotu. Zkušenost z poslední války učí, že se skoro vždy zdařily útoky v těch částech terénu, které byly viditelné z pozemních pozorovatelů. Avšak útoky v částech terénu, neviditelných z pozemních pozorovatelů, se skoro vždy setkaly s nezdarem. Chceme-li nabýti úspěchu, jest tedy záhodno, abychom rozčlenili a umístili vojska za podmínek nejvýhodnějších. Proto je třeba rozdělit terén v určitá pásma a řídit úsilí tak, aby mohlo dělostřelectvo podle výhledu účinně podporovati pěchotu v každém období jejího postupu.

Shrňme-li tyto zásady, můžeme říci, že se manévr se zřetelem na rozdělení sil na frontě projeví soustředěním úsilí proti určité části fronty; tato část závisí na prostředcích a jest vybrána podle možností, kterých nám poskytuje terén.

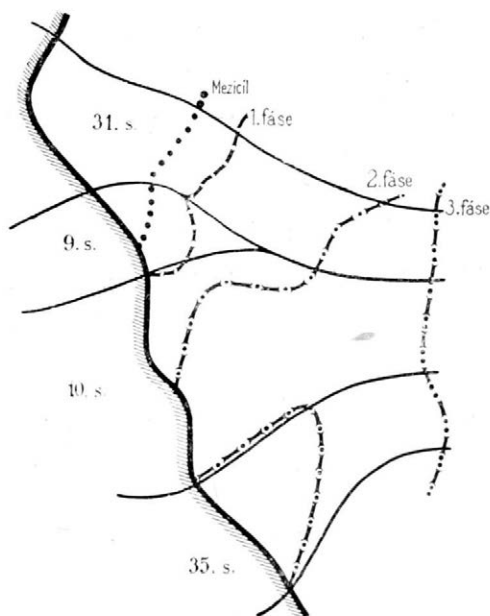
Tímto způsobem lze však postupovati jen v určité části terénu.

To však nestačí; fronta postupujících vojsk se zužuje, a tu donosnost dělostřelectva dovolí nepříteli soustřediti palbu; tím se útočná fronta zužuje, až se konečně i zastaví. Rozsah, kterého může ofensivní akce dosáhnouti, jest zpravidla tím větší, čím širší jest útočná fronta. Jest tudíž nezbytně třeba rozšířiti útočnou frontu; to znamená vyhledati nové pásmo, v němž bude úsilí soustředěno. Jest to starý způsob střídavých úderů; tohoto způsobu se za poslední války zhusta používalo a způsob ten záleží v rychlých a postupných úderech na různá místa.

Bylo-li takto, za podmínek právě stanovených, dobyto prvního cíle — a o tento případ se zajímáme — můžeme z něho dobývati dalšího pásma terénu.

Můžeme tudíž již předem — zvláště útočíme-li na nepřitele v pozici — určit pásmo, proti němuž bude třeba soustřediti úsilí, jakmile bude dobyto prvního cíle. Tak můžeme pokračovati i po dobytí cílů dalších. Tímto způsobem sestavíme jakýsi plán pro dobytí te-

r é n u; podle tohoto plánu bude celý terén rozdělen v pásma, úměrná úsilí, kterého jsme schopni. V každém tomto pásmu budeme pak moci použítí postupně všech prostředků, které máme, aniž vydáme v nebezpečí zbytek fronty. Tento způsob není vlastně nový; jest to starý způsob postupu od jednoho opěrného bodu k druhému, způsob, který jest jen rozšířen a přizpůsoben podmínkám nynějším. (Viz obr. 4. a 5.)



Obr. č. 4.
Plán pro dobytí terénu (Montdidier 8. VIII. 1918).

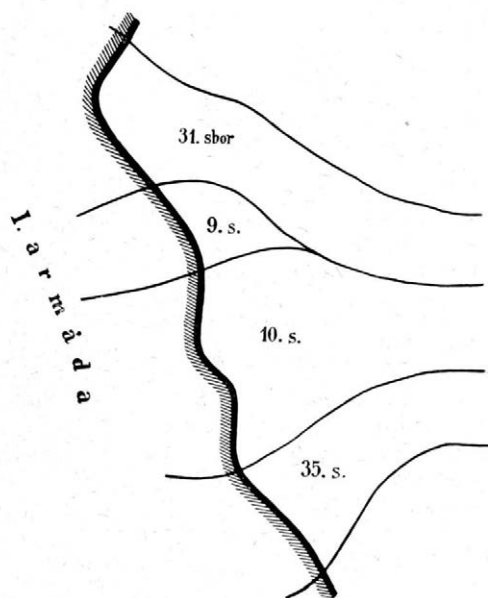
Nestačí-li prostředky, které máme, na útok na celé frontě, pak ani, narazí-li protivníci na sebe za boje vstříčného, není možno opominouti stanovení pásma hlavního úsilí.

V tomto případě objevují se však nové dva prvky, z nichž jeden má vliv na okamžik, kdy má býti stanoveno pásmo hlavního úsilí, druhý pak na výběr zmíněného pásma sám.

Při útoku na nepřítele v posici, posice skutečně existuje; můžeme ji určit v terénu více nebo méně přesně. V každém případě možno se sestavením útočného plánu počkati až do doby, kdy nám jednotky první linie získají všechny potřebné údaje. Postupujeme-li proti nepříteli, který se pohybuje, zjistíme v určitém okamžiku linii podobnou posici odporu. Nicméně potvrá dosti dlouhou dobu poměrně velká nejistota o místech, na kterých se tato linie vytvoří. Útok, který má následovati hned po zahájení boje, třeba mnohdy připravit a započítí dříve, než byla zjištěna fronta nepřítele.

Návrh čsl. polního řádu v této příčině praví: „Postupujeme-li armáda proti nepříteli, který jest také v pohybu, nastane z tohoto střetnutí situace, kterou bude těžko objasniti, alespoň v prvních operacích. Často bude ve výhodě z obou soupeřů ten, který se roz-

hodne dříve a soudněji, který bude míti své prostředky lépe soustředěny a uvede je rychleji v činnost. Velitel armády získá na čase, rozhodne-li se brzo pro svůj manév'r, a to podle směrnic hlavního velitele; přitom bude ovšem míti zřetel na terén jeho bitvy."



Obr. č. 5.

Vyřazení pásma za soustředěného útoku (Montdidier 8. VIII. 1918).

Se zřetelem k mohutnosti nynější výzbroje žádný z velitelů nemůže pomýšlet na rozvinutí svých prostředků v přímé blízkosti nepřítelově. Jest třeba započítí s jejich rozvíjením před zahájením boje, i kdyby byla zmenšena pohyblivost velké jednotky. Soustředění sil má přednost před rychlým upotřebením jich.

Jak jsme se již dříve zmínili, bojová fronta se znetvořuje, ba mnohdy i rozděluje, útočí-li oba protivníci. Místa tato jsou pak místy velmi choulostivými a možno je zjistiti; jsou pak ovšem cílem hlavního úsilí. Podobným způsobem využil gen. Foch změny své fronty u Fère Champenoise a zasadil k hlavnímu útoku 42. pěší divisi.

Zásada rozdělití síly na bojové frontě uplatňuje se v obraně při výběru posice hlavního odporu, jakož i tím způsobem, že se obrana určitých míst anebo důležitých úseků posice hlavního odporu zvláště zesiluje.

Rozdělení úsilí za boje.

Ofensivní boj možno za normálních okolností rozdělití teoreticky v určitý počet období, a to:

1. přibližovací pochod,
2. zjednání dotyku a zahájení boje,
3. útok aneb útoky, směřující k zlomení nepřátelského odporu,
4. využití úspěchu,

5. pronásledování.

Jest zajímavé, že zasazování sil postupuje dvojím způsobem: s počátku roste, potom klesá.

Zasazování sil záleží s počátku v činnosti pouhých předvojů, které mají zjednatí dotyk. Později zahájí částečně boj divise 1. linie, aby bylo lze oceniti zjednaný dotyk, rozptýliti krycí rozčlenění nepřítelovo a zabezpečiti vhodné východiště pro útok.

Pak vstupují v činnost všechny síly armády, aby provedly útok na hlavní posíci.

Poté nastupuje první zmenšení počtu jednotek v 1. linii, a to při manévru, kterým se využívá dosaženého úspěchu.

Další zmenšení počtu jednotek 1. linie nastane pak za přechodu k pronásledování.

Podobný postup můžeme zjistiti i za obrany; obrana má tato tři hlavní období:

boj na linii předních stráží,

boj na posíci hlavního odporu a

eventuální boj za linií hlavního odporu.

Boj vstříčný jest boj smíšený, který užívá útoku a obrany střídavě nebo současně.

Poměr jednotlivých odřadů sil možno stanoviti jen pro každý případ zvláště. Jediná zásada, která platí vždy a které se nesmí nikdy opominouti, jest, aby velitel manévroval svými zálohami. Musí je tedy vždy míti. Zálohy tyto budou zmenšeny na minimum, jestliže se bitva chýlí ke konci. V tomto případě jest třeba vrhnouti do boje téměř vše, aby tak byla naše vůle vnucena nepříteli. Zálohy však budou největší na počátku bitvy, nebo není-li situace ustálena, podléhající více méně změnám. Zálohami si může velitel uchovati iniciativu nebo znovu se jí uchopiti v operacích, vzniklých situací náhle změněnou. Případ tento nastává nejčastěji za boje vstříčného.

To jsou základní kombinace, jejichž sloučení umožní nám sestaviti plán manévru.

Viděli jsme, že pro ocenění situace potřebuje velitel klidné rozvahy a pro své rozhodnutí pevné vůle. Aby pak mohl určiti kombinace, které by mu umožnily provésti své rozhodnutí, jest mu třeba odborných znalostí. Jest jisto, že úloha velitelova záleží hlavně v tom, aby byl činný — pouhé odborné znalosti nestačí. Nicméně jsou tyto znalosti nezbytné. Obsáhlé vojenské vzdělání jest nutné a to tím obsáhlejší, čím vyšší úřad velitel zaujímá. To třeba již nyní zdůrazniti.

IV.

Plán manévru.

Návrh čs. polního řádu praví: „Plán manévru obsahuje:

— všeobecný úmysl velitele armády, hlavní rysy manévru a první cíle;

— úlohy přiřčené letectvu a jezdeckému a směrnice pro zjednání dotyku;

— původní sestavu armády, směry a pásma přidělená velkým podřízeným jednotkám;

— roztrídění armádního dělostřelectva a různých záloh.“

V tomto plánu najdeme velice snadno všechny kombinace, o kterých jsme se právě zmínili.

Úmysl armádního velitele jest řídící myšlenkou, rozhodnutím, které jest základem celého manévru. Hlavní obrysy manévru, směry a pásma činnosti jednotlivých podřízených velkých jednotek jsou výsledkem studia kombinace směrů. První cíle, kterých má býti dosaženo, roztrídění armádního dělostřelectva a různých záloh jsou pouhým důsledkem studia o rozdělení sil na frontě. Počáteční rozčlenění vyplývá pak ze studia o roztrídění úsilí.

Již na počátku jsme řekli, že převaha zpravodajských orgánů má pro velitele armády ohromný, mnohdy rozhodující význam. Nebude se tudíž nikdo diviti, že z prvních starostí velitele armády bude včasné upotřebení těchto orgánů, jakož i zjednání dotyku. Tím přicházíme ke konci svého studia, jehož předmětem bylo sestavení plánu manévru; studium toto bylo by však neúplné, kdybychom se nezmínili alespoň zcela stručně o formách, kterých může manévr nabýti.

Formy tyto lze zařaditi do dvou velkých kategorií: manévry proti křídlu a manévry čelní.

Návrh čs. polního řádu vyslovuje jasné jako zásadu, že manévry proti křídlu jsou výhodnější, neboť praví: „Velitel může vnutit nepříteli svou vůli tím, že se snaží o rozhodnutí, a to buď na některém křídle protivníkově, nebo na jeho frontě. Akce proti křídlu nepřítelovu bývá obyčejně nejvýhodnější. Usnadňuje uvéstí v činnost prostředky, mající nad nepřitelem převahu, avrhajíc nepřátelské jednotky jedny na druhé, přepřekáží nepříteli při rozvíjení všech jeho prostředků: jest přirozené, že tak zdolává postupné posice, neboť ohrožuje nepřítelovy ústupné linie a komunikace.“

Návrh ten zdůrazňuje dále, že současné obchvacování obou nepřátelských boků (příklad Sedan) jest nejvýhodnější. Leč způsob tento vyžaduje jednak značné převahy prostředků, jednak nesmí nikdy zaviňovati tříštění sil.

Návrh čs. polního řádu zvláště pak zdůrazňuje manévr proti nepřátelskému křídlu za současné podpory nebo přípravy činnosti proti frontě. Praví:

„Rozhodná akce proti křídlu protivníkovu má býti zpravidla podporována a někdy dokonce i připravena akcemi proti jeho frontě, aby byla upoutána jeho pozornost a způsobeno posunutí jeho záloh k ohroženým místům, a aby tak byl zajištěn rozhodné akci, nasazení proti nepřátelskému křídlu, čas potřebný k dosažení úspěchu.“

O poměru sil, kterých se má použití pro útok proti křídlu a pro akce čelní, praví návrh čs. polního řádu toto:

„Aby bylo možno vyhraditi pro tuto rozhodující akci proti křídlu všechny potřebné síly, budeme vedeni k tomu, abychom omezili na minimum síly, kterým byla uložena akce čelní. Toto minimum bude moci býti tím menší, čím větší bude morálka jednotek, majících útočiti čelně, čím lépe budou vycvičeny a čím lépe dovedou využití terénu.“

Podle roztrídění sil pro útok čelní a pro útok proti křídlu, dále podle toho, zda se útok proti křídlu provádí současně, či v obdobích se zřetelem na útok čelní, konečně podle toho, zda oba útoky jsou spojeny, můžeme rozlišovati tyto druhy manévru proti křídlu:

1. Útok soustředěný.

Soustředěný útok, který záleží v tom, že čelní proudy, směřující k témuž bodu, současně vstoupí na bojiště. Tohoto manévru používal hlavní německý štáb před válkou. Manévr tento jest připraven vždy předem, a vyžaduje proto:

- a) aby se velitelství nezmýlilo v budoucím bojišti,
- b) aby nepřítel nezměnil ani svého rozmístění, ani rozčlenění.

Teoretická obrana proti tomuto manévru jest velmi snadná: buď se rozšíří fronta, nebo se posune bojiště kupředu nebo nazad.

Po pohraničních bojích, kdy byla francouzská armáda ohrožena pravým křídlem německým, gen. Joffre, aby se mohl znovu uchopiti iniciativy operací, nařídil dne 25. srpna 1914:

- a) ústup svých sil na všeobecnou linii: Aisne—Somme (přesunutí bojiště);
- b) vytvoření VI. armády (generála Maunoury), a to na levém křídle, aby tak byla fronta prodloužena.

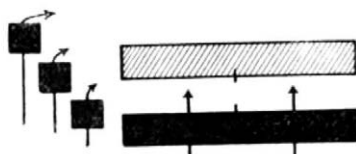
Za podmínek příznivějších, než ve kterých byla francouzská armáda na konci srpna 1914, možno pomýšlet na to, aby jednotka, ohrožená soustředěným útokem, postupovala kupředu, aby tak využila mezer mezi jednotlivými proudy protivníkovými, a manévrovala tak na vnitřních liniích.

Vidíme, že hlavní nevýhoda soustředěného útoku jest, že jednotlivé proudy mají jednati současně proti nepříteli, který nebyl zjištěn předem. Abychom odstranili tuto nevýhodu, možno celý manévr předvídati ve 2 obdobích:

první období má pak úkolem najíti nepřítele a zastaviti jej čelně; v druhém období se pak provede rozhodný útok proti některému boku nepřítelovu.

Jest to tedy činnost postupná, při které je rozhodný útok proti křídlu připraven akcí čelní, tak jak ji předpisuje návrh čs. polního řádu.

Tyto charakteristické znaky má celá řada manévru proti křídlu. Abychom je mohli rozlišiti, třeba si všimnouti nových činitelů. (Viz obr. č. 6a.)



Obr. č. 6a.

Obchvatný pohyb.

2. Pohyb obchvatný (překročný).

Je-li oddíl, který má provésti boční útok, poměrně slabý a jedná-li v těsném spojení s útokem čelním, docházíme k manévru, který se nazývá: „Pohyb obchvatný (překročný).“

Vývoj tohoto manévru záleží:

- a) v útoku, který provede jádro sil a jehož cílem jest najíti a upoutati nepřítele;

b) v prodloužení jednoho z křídel a to tak daleko, až se zjistí bok nepřítelův;

c) vrhnouti se proti tomu boku;

d) ve využití kritické situace, která tím vznikne.

Vidíme, že jest třeba, má-li manévř se zdařiti, nejdříve najíti nepřátelské křídlo. Má-li však nepřítel zálohy, použije jich k prodloužení své fronty. Způsobu tohoto se použilo ve velkém měřítku v roce 1914 za operací, které byly nazvány „běh k moři“.

Nejde tedy jediné o prodloužení naší fronty, nýbrž jest také třeba, abychom zabránili nepříteli, aby nemohl prodloužiti svou frontu, a zároveň nutno přinutiti nepřítele, aby použil svých záloh. Toho dosáhneme jediné, provedeme-li buď vážný útok čelní, tak jak to učinili Němci u St. Privat, nebo provedeme-li útok proti druhému křídlu, než na kterém chceme dosáhnouti rozhodnutí (Japonci u Mukdenu). Z uvedeného vyplývá důležitost přípravy manévru proti křídlu činností čelní, kterou také zdůrazňuje návrh čs. polního řádu. Útok proti křídlu bude úspěšný jediné tehdy, zdaří-li se první období boje, a vznikne-li situace příznivá útoku proti křídlu. (Viz obr. č. 6b).



Obr. č. 6b.

Čelní útok kombinovaný s útokem bočným.

3. Útok čelní spojený s útokem bočným.

Jestliže ponecháme též poměr sil pro útok čelní a pro útok boční, a oba útoky nepostoupí v těsném spojení, nabýváme nového typu manévru proti křídlu.

Při tomto manévru zasazují se síly ve 2 obdobích:

a) jádro sil svede boj, aby se nepřítel musil rozvinouti a zastaviti;

b) poté se provede útok boční, vycházející zdaleka, namířený již od prvopočátku do boku nepřítele, který jest zaměstnán čelním bojem.

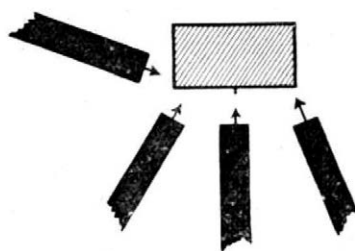
V případě tomto, podobně jako při útoku soustředěném, jsou veškeré síly umístěny ve směrech definitivních, leč síly se nezazazují čelně a bočně současně, nýbrž postupně.

Tento manévř je nesnadný proto, že je nezbytně třeba co nejdéle utajovati síly, které mají provésti boční útok, aby jejich zasažení překvapilo nepřítele. Z toho vyplývá, že je nezbytně třeba tyto síly ukrýti (v úkrytech přirozených, v úkrytech v zemi, převahou letectva) a uvést je v činnost co nejrychleji (transporty automobily).

Jakmile však byly tyto síly objeveny, nutno útok zahájit ihned bez zřetele, zda byla čelním bojem vytvořena nutná příznivá situace či nic.

Oba útoky pokračují odděleně — nepřítel může je tudíž postupně zastaviti, a to manévrem na vnitřních liniích; o tom jsme se již zmínili. Aby nebylo tohoto nebezpečí, bylo by třeba spojití oba útoky. K úkolu tomu hodily by se nejlépe velké jezdecké jednotky, které jsou

zvyklé bojovati na široké frontě, zesílené kulometnými prapory. (Viz obr. 6c.)



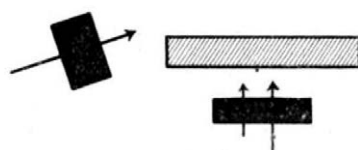
Obr. č. 6c.
Soustředěný, (sbíhavý) útok.

4. Útok boční.

Zaměníme-li v předchozím způsobu poměr sil určených k útoku bočnímu a k útoku čelnímu, docházíme k útoku bočnímu v pravém slova smyslu. Útok tento se snaží rozvinouti nepřátelské síly buď proti slabým silám našim, nebo proti prázdnému prostoru vůbec. Způsobu toho se zdarem použil Bedřich II. na některých bojištích (u Prahy, u Leuthena). Taktéž Napoleon používal ho často při svých strategických operacích; pouhou jednoduchou clonou obelstil své protivníky na počátku operací v roce 1800, 1805 a 1806.

Způsobu toho se používá i při operacích na vnitřních liniích; o těchto operacích jsme se již zmínili. Také německá t. ř. „Rückzugs-offensive“ se ho přidržuje. Nicméně není tento způsob bez nebezpečí a to proto, že fronta není dostatečně určena. Tato závada neušla čs. polnímu řádu; ačkoli čs. polní řád stanoví, že síly, určené k akcím čelním, mají býti omezeny na minimum, čímž by manévry proti křídlu, které doporučuje, řadil do poslední skupiny, kterou jsme právě prostudovali, přece vypočítává, co se má od tohoto minima žádati.

V případě tomto plně se uplatňují hodnota vojsk a zručnost velitele. (Viz obr. č. 6d.)



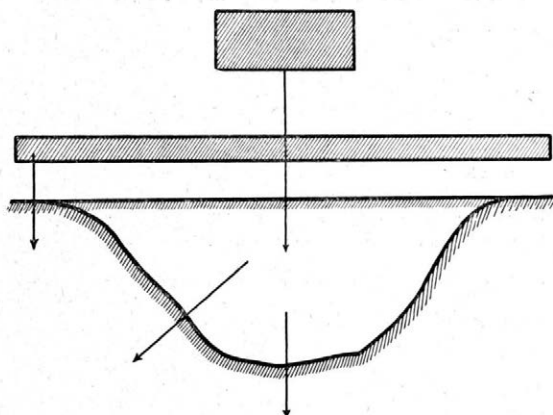
Obr. č. 6d.
Boční útok.

5. Manévry čelní.

Prostudovali jsme zevrubně formy manévru proti křídlu. V čs. polním řádu je tento manévr zásadou. Podle tohoto řádu je manévr čelní předvídan jen, není-li možný manévr proti křídlu, ale jest jen pouze prostředkem, aby po prolomení fronty nebo po rozrušení nepřátelské sestavy byl umožněn manévr boční. (Viz obr. č. 6e.)

„Není-li možno působiti proti některému křídlu nepřítelovu, snažíme se o rozhodnutí akcí čelní, abychom rozrušili sestavu nepřítelovu. Soudné

rozčlenění sil umožní veliteli, aby si získal nepopíratelnou nadvládu na výhodném místě. Po-
daří-li se čelní útok, vznikne útočník do nepřátel-
ských linií, a další postup ve směru útoku, pak za-
hnání nepřátelských záloh způsobí průlom. Z prů-
lomu máme pak uskutečniti obkročení obou front,
jejich pád působením bočným. Jen tímto způsobem
přivede průlom k vítězství. Obkročení připadá jed-
notkám 2. linie, které následují ihned za útočícími,
které musí hleděti proniknouti co nejvíce ku-
předu, aby bylo nemožné nepřítele zříditi novou
frontu.“



Obr. č. 6e.

Čelní nápor jednotky první linie a využití úspěchu jednotkou druhé linie z boku.

V.

Z á v ě r.

Třebaže je pro velitele rozhodnutí věc vážná a obtížná, přece mu
četné prvky umožní, aby nebylo jeho rozhodnutí náhodné, nýbrž
aby rozumným rozhodnutím vnutil nepříteli manévry podle své
vlastní vůle.

Jest mu proto třeba znáti tyto prvky, věděti, jak jich použili vá-
lečníci v minulosti, a oceniti, zda zůstanou v platnosti i pro budouc-
nost. To je předmětem studia, odborného vzdělání.

Musí býti schopen posouditi situaci a podle ní zvoliti způsob čin-
nosti a vyloučiti všechny způsoby, které by se neshodovaly se zá-
sadou o šetření silami, t. j. rozdělení síly přesně podle zamýšleného
cíle. To jest věc úsudku, rozhledu a rozvahy.

Konečně musí se rozhodnouti pro některé možné řešení, a to pak
musí provést bez zřetele na nepřítele — věc pevné vůle, dů-
vtipu a rozhodnosti.

Tím jsme vypočetli hlavní vlastnosti, které má míti každý velitel
a které nijak nevylučují vlastností osobních, které má míti každý
bojovník, zvláště pak osobní odvalu. Vlastnosti tyto má skoro
každý. Ať je jimi obdařen více nebo méně, má se vždy snažiti, aby
využil těchto přirozených darů co nejlépe. V moderní armádě nemůže

velitel býti bez obsáhlého vojenského vzdělání; to má býti tím větší, čím vyšší úřad zastává velitel. Velcí mužové, které válka 1914 až 1918 postavila v čelo armád, věnovali všechn svůj život přípravě pro tento úkol, studující vojenské otázky. Jejich příklad pokládáme za nejlepší závěr tohoto pojednání.
